

ОЦІНКА ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ІНТЕГРАЦІЙНИХ СТРУКТУР

In modern conditions on economic open space of Ukraine the number of so-called integration structures which are created for structural reorganisation of economy functions is increasing. Process of formation and functioning of integration structures is influenced by plenty of factors, both external, and internal. Clause is devoted to research of these factors and their influence on process of formation of strategy of integration.

В умовах трансформації економіки України на економічному просторі створюється й функціонує велика кількість різноманітних суб'єктів господарювання як малих підприємств, які забезпечують конкуренцію на ринку, так і великих інтеграційних структур, що створюються для структурної перебудови економіки країни та виконання певних загальнодержавних програм. Саме останні забезпечують керованість та стабільність національної економіки, відкривають шлях до широкомасштабної інноваційної та інвестиційної політики країни. У зв'язку з цим уважного вивчення потребує оцінка впливу різних факторів на створення та діяльність інтеграційних структур.

Визначенню проблем створення та функціонування інтеграційних структур присвячені дослідження як українських, так і західних учених: Довгань Л., Ічанської Н., Кизима Н., Назарової Г., Ленського Є., Борзунова В., Клейнера Г. Так, Довгань Л., Ічанська Н. визначають необхідність виявлення й оцінки факторів впливу на формування і розвиток корпоративного сектору, у складі якого вони визначають специфіку законодавства та нормотворчості, структуру власності та ступінь концентрації, національну стратегію [1, с. 66]. Однак оцінка впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на процес формування й функціонування інтеграційних структур ще не стала предметом глибокого дослідження.

Отже, **метою статті** є аналіз і оцінка впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на діяльність інтеграційних структур.

Можливість створення інтеграційних структур в Україні обумовлена наявністю двох груп факторів. До першої з них належать такі, що є об'єктивними, постійними та непов'язаними зі специфікою стану, в якому знаходиться національна економіка, а саме: поява та розвиток в Україні фінансового капіталу та фінансових структур; наявність великого промислового виробництва; об'єктивна історична потреба в злитті промислового й фінансового капіталів; наявність у країні вагомому наукового потенціалу, який використовується недостатньо; формування інтегрованих структур, здатних до саморозвитку в ринкових умовах.

До другої групи належать фактори, що є характерними для умов функціонування економіки пере-

хідного періоду, а саме: початкове випереджаюче зростання фінансових активів комерційних банків і торговельних фірм; необхідність подолання значної структурної й фінансової інвестиційної кризи у промисловості, зокрема у сфері НДДКР і високих технологій; гостра потреба у створенні нової системи інвестування промисловості; необхідність оновлення та зміцнення технологічних циклів і коопераційних зв'язків, які склалися у виробництві конкурентоспроможної продукції, а також їх подальший розвиток на ринковій основі; необхідність і можливість оптимального й контрольованого державою поєднання процесів приватизації, демонополізації та структурної перебудови; складність і нестача досвіду самостійного виходу вітчизняних підприємств на зовнішні ринки; втрата значної частки внутрішнього товарного ринку України з причини появи на ньому продукції великих закордонних, в тому числі й транснаціональних корпорацій.

Перш ніж розпочати створення інтеграційної структури, необхідно проаналізувати та оцінити фактори, які тим чи іншим чином можуть вплинути на проведення і результат інтеграції.

Перспективи створення інтеграційних структур повинні розглядатися також як з точки зору внутрішніх, так і з погляду на зовнішні фактори, які сприяють появі цих інтегральних структур у регіонах України. До перших належать: грошово-кредитна, бюджетна, податкова, валютна політики держави, макроекономічна ситуація в країні, політичний стан, вплив світової економіки. До других — внутрішні ресурси (потенціал) підприємств, а саме: наявність кваліфікованого персоналу, інформаційні та фінансові ресурси, ділова репутація, успішний досвід реалізації проектів, технологія управління фінансами [2].

А. А. Томпсон та А. Дж. Стрінкленд визначають, що на процес формування будь-якої стратегії впливає ціла низка факторів — як зовнішніх, так і внутрішніх [3, с. 60]. Зовнішні фактори можуть включати в себе соціальні, політичні, юридичні та громадянські фактори, привабливість галузі, зміни в галузі і в конкурентних умовах, можливості та загрози компанії. Внутрішні — сильні та слабкі сторони компанії, її конкурентні можливості.

Соціальні, політичні, юридичні та громадянські фактори — це саме те, що підприємство не може закласти в свою стратегію і є законним, соціально прийнятним, відповідає політиці уряду та його нормативним актам. На думку деяких авторів [3], ці фактори обмежують стратегічні дії компанії, які вона може або повинна здійснити.

Привабливість галузі та умови конкуренції також визначають формування стратегії. Оцінка підприємством галузі й конкурентного середовища здійснює безпосередній вплив і на те, яку саме стратегію розвитку підприємство буде реалізувати. Так, стратегія вертикальної інтеграції приводить до успіху тільки тоді, коли вона значно зміцнює конкурентну позицію підприємства [3].

Ринкові можливості та загрози, які відкриваються перед підприємствами, а також їх сильні та слабкі

сторони, є ключовими факторами, що впливають на їх розвиток. Стратегія підприємств повинна бути спрямована на забезпечення захисту від зовнішніх загроз, використання підприємствами ринкових можливостей та оборонних дій, які сприяють захисту конкурентної позиції компанії та її довгострокової прибутковості.

За даними Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку України визначено головні фактори, що, на думку керівників великих промислових підприємств корпоративного сектору, впливають на розвиток цього сектору. Було проаналізовано фактори різного роду впливу на діяльність інтеграційних структур різних регіонів України. За результатами дослідження найбільш впливовими факторами є фінансово-економічні, виробничо-технологічні [4].

Таким чином, враховуючи думки багатьох авторів, можна сказати, що на створення інтеграційних структур здійснюють вплив дві групи факторів: зовнішні та внутрішні (рисунок).

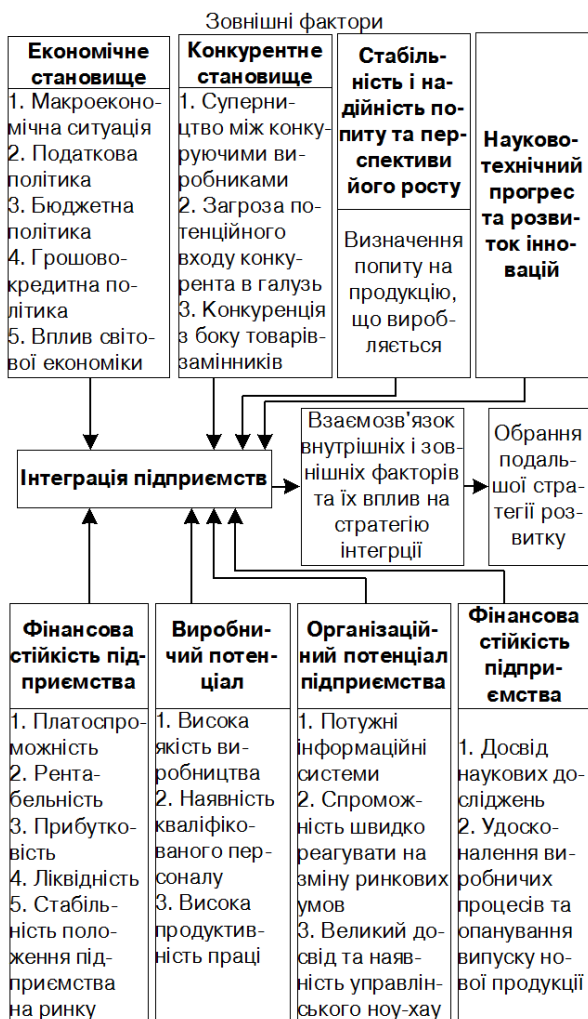

Рис. Фактори, які впливають на розвиток інтеграційних структур

Першим і головним фактором, який здійснює великий вплив на розвиток інтеграційних структур, є економічне становище, в якому функціонують ці структури, зокрема бюджетна, економіки. Врахування цього фактора є обо-

в'язковим при аналізі зовнішньої ситуації більшості підприємств для визначення подальшої стратегії розвитку.

Наступним фактором, який впливає на розвиток інтеграційних структур, є конкурентне середовище, в якому вони функціонують. До тих пір, поки інтеграція не створює достатньої економії витрат для погашення додаткових інвестицій або не призводить до конкурентних переваг, вона не виправдовує себе як з точки зору прибутку, так і з точки зору стратегії.

Ще одним головним фактором, який визначає подальшу стратегію розвитку, є стабільність та надійність попиту й перспективи його зростання на продукцію, роботи чи послуги. Попит на продукцію інтеграційної структури обумовлює відповідний масштаб виробництва, тобто подальший розвиток буде знаходитися в прямій залежності від його зменшення або збільшення.

Науково-технічний прогрес та розвиток інновацій є важливими факторами, які визначають стратегію економічного розвитку інтеграційних структур. Згідно зі стратегією економічного й соціального розвитку України на 2004 – 2015 роки організаційною основою реалізації інноваційної політики має стати створення фінансово-промислових груп, зокрема транснаціональних, а також горизонтальних та вертикальних холдингових компаній, науково-технічних центрів, технополісів, технопарків. У перспективі вони стануть стрижнем науково-технологічного та інноваційного процесів. Окремі з таких структур можуть формуватися і розвиватися через механізми вільних економічних зон.

Внутрішніми факторами при формуванні стратегії інтеграції підприємств є так званий внутрішній потенціал, який складається з великої кількості складових. Це можуть бути фінансова стійкість підприємства, гнучкість виробничої системи, організаційні, технологічні та інші фактори.

Одним із найголовніших є фінансова стійкість підприємства на ринку. Основними складовими стійкості, на думку західних фахівців [5], є фінансова та інформаційна репутація фірми. Фінансова репутація характеризується, насамперед, платоспроможністю підприємства, прибутковістю, високою рентабельністю, ліквідністю та іншими чинниками. Інформаційна репутація підприємства сприяє збереженню і зміцненню його положення на ринку збуту [6]. Вона визначається популярністю продукції, що випускається (її якістю і рекламою), надійністю підприємства як контрагента договірних відносин.

Іншим внутрішнім фактором є виробничий потенціал. Для укріплення підприємства на ринку, воно повинно продемонструвати високий ступінь гнучкості в усіх сферах, пов'язаних з організацією та забезпеченням виробництва. Ефективне виробництво з низькими витратами, висока якість виробництва, наявність кваліфікованого персоналу, висока продуктивність праці, а також гнучкість виробництва, яка дозволяє виготовляти широкий асортимент продукції, є складовими успішної діяльності будь-якого підприємства.

Наступний фактор характеризує організаційний потенціал підприємства. Основними його складови-

ми є потужні інформаційні системи, спроможність швидко реагувати на зміну ринкових умов, великий досвід. Перш ніж прийняти рішення щодо стратегії інтеграції необхідно критично оцінити переваги та недоліки існуючої організації виробництва.

Оцінка рівня розвитку технології виробництва дозволяє дослідити, чи спроможне підприємство удосконалювати виробничі процеси та опанувати випуски нової конкурентоспроможної продукції.

Висновком дослідження є формування системи оцінки сукупності факторів впливу на діяльність інтеграційних структур, серед яких визначено зовнішні фактори (економічне становище, конкурентне середовище, стабільність і надійність попиту та перспективи його зростання, науково-технічний прогрес та розвиток інновацій) і внутрішні фактори (фінансова стійкість підприємства, виробничий потенціал, організаційний потенціал, рівень розвитку технології виробництва). Дослідження цих факторів та їх впливу на розвиток інтеграційних структур є вихідною точкою формування подальшої стратегії інтеграції підприємств або пошуку альтернативних стратегій, що може бути наступним напрямком у розвитку цієї проблеми.

Література: 1. Довгань Л. Сучасні проблеми та шляхи поліпшення корпоративного управління в Україні / Л. Довгань, Н. Ічанська // Вісник Тернопільської академії народного господарства. — 2002. — №7/1. — С. 65 – 70. 2. Пономаренко В. С. Стратегічне управління розвитком підприємства. Навчальний посібник / В. С. Пономаренко, О. І. Пушкар, О. М. Тридід. — Харків: Вид. ХДЕУ, 2002. — 640 с. 3. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации / А. А. Томпсон, А. Дж. Стринкленд. — М.: ИНФРА-М, 2000. — 412 с. 4. Назарова Г. В. Організаційні структури управління корпораціями. Наукове видання. — Харків: Вид. ХДЕУ, 2004. — 408 с. 5. Бакка Б. Малые промышленные фирмы на международных рынках. Маркетинг. — М.: СОВ-ВИП, 1992. — 146 с. 6. Амуржуев О. В. Словарь делового человека / О. В. Амуржуев, А. Ч. Болвачёв, Е. Т. Гребнев. — М.: Экономика, 1992. — 238 с.

Стаття надійшла до редакції
15.10.2004 р.

УДК 330.45:658.012.12

Голофаева И. П.

МЕТОДИКА РАСЧЕТА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ С ПОМОЩЬЮ АППАРАТА НЕЧЕТКИХ МНОЖЕСТВ С УЧЕТОМ СОЦИАЛЬНЫХ ФАКТОРОВ

In the article the technique of account of competitiveness of the enterprise with the help of fuzzy sets is considered. The given technique of account allows to determine the competitiveness of the enterprises, their evaluation and marking out parameters, which have strong influence upon competitiveness of the enterprises.

© Голофаева И. П., 2004

Для развития рыночных отношений необходимы изменения сформированных стереотипов хозяйствования, характера управления. Это относится к деятельности, которая определяет развитие предприятия.

Первостепенной проблемой для предприятия, которое действует в условиях рынка, есть проблема выживания и развития. В основе этой проблемы лежит создание и реализация конкурентных преимуществ.

Предприятие стремится делать конкурентоспособную продукцию, чтобы получить стойкую конкурентную позицию на рынке, для этого необходимы адаптация предприятия и его своевременное реагирование на изменения внешней среды, которая имеет нестабильный и стохастический характер в рыночной экономике.

Анализ теории и практики конкурентоспособности предприятия показал, что существуют разные подходы к ее оценке. Так, Н. А. Дробитько [1] конкурентоспособность предприятия предлагает оценивать с помощью формулы:

$$K_i = K_{\text{пр}i} a + P_{\text{ак}i} b + C_b c, \quad (1)$$

где K_i — конкурентоспособность предприятия;
 $i = 1 \dots n$ — предприятия, которые анализируются;
 C_b — собственные возможности предприятия;
 a, b, c — значение показателя конкурентоспособности продукции, показателя рыночной активности и показателя собственных возможностей предприятия при оценке его конкурентоспособности.

$K_{\text{пр}i}$ — конкурентоспособность продукции предприятия:

$$K_{\text{пр}i} = \sum_{j=1}^m K_j x_{ij}, \quad (2)$$

где K_j — общий учет внутреннего и внешнего значений характеристики;

x_{ij} — значение характеристики относительно ее лугшого значения;

$j = 1 \dots m$ — характеристика продукции;

$P_{\text{ак}i}$ — рыночная активность предприятия;

Таким образом, автор предлагает выделить три группы характеристик деятельности предприятия для анализа его конкурентоспособности:

1) конкурентоспособность товара, который отображает степень его соответствия конкретной потребности и затратам потребителя;

2) рыночная активность, которая характеризует поведение предприятия в условиях изменяющейся внешней среды;

3) собственные возможности, которые показывают наличие и эффективность использования ресурсов предприятия (основных фондов, оборотного средства, трудовых ресурсов), а также степень его зависимости от внешних источников финансирования.